

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра обліку і оподаткування та маркетингу

ДИПЛОМНА РОБОТА

на тему:

**ОБЛІК ТА АУДИТ ПРОЦЕДУР БАНКРУТСТВА
ПІДПРИЄМСТВ**

Виконав

студент 2 курсу

групи ОО – 2 м

освітнього ступеня «Магістр»

спеціальності

071 «Облік і оподаткування»

_____ Папарига Мирослав Мирославович

Науковий керівник

к.е.н., доц.

_____ Головачко Василь Михайлович

Робота допускається до захисту:

Завідувач кафедрою обліку

і оподаткування та маркетингу

д.е.н., професор

_____ Реслер М.В.

Мукачево 2019

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОЦЕСУ БАНКРУТСТВА ТА ЛІКВІДАЦІЇ.....	6
1.1. Поняття, види банкрутства та причини його виникнення.....	6
1.2. Процедура визнання підприємства банкрутом та його ліквідація.....	15
1.3. Сучасні тенденції вдосконалення законодавства з питань банкрутства в Україні та світі.....	26
Висновки до розділу 1.....	41
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ОБЛІКУ ДІЯЛЬНОСТІ, ЩО ПРИПИНЯЄТЬСЯ.....	44
2.1. Класифікація та оцінка необоротних активів в діяльності, що припиняється.....	44
2.2. Подання та розкриття інформації припиненої діяльності.....	49
2.3. Облік інших активів, зобов'язань та капіталу при припиненні діяльності.....	54
Висновки до розділу 2	64
РОЗДІЛ 3 МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ АУДИТУ В ПРОЦЕДУРАХ ВІДНОВЛЕННЯ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ТА БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВ	66
3.1. Види аудиту в процедурах відновлення платоспроможності та банкрутства.....	66
3.2. Особливості методичних підходів до аудиту та його етапів у процедурах відновлення платоспроможності й банкрутства	77
Висновки до розділу 3.....	91
ВИСНОВКИ.....	93
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	97
ДОДАТКИ.....	108

ВСТУП

Актуальність теми дипломної роботи. Вже дуже тривалий час фінансове становище нашої країни і, відповідно, її резидентів, у багатьох асоціюється із стабільністю: стабільністю його неспинного погіршення. У 2018 р. Україна потрапила в «ідеальний» шторм, коли всі можливі негаразди або вже трапились, або відбуваються зараз.

З'явилися такі негативні тенденції як: розірвання господарських зв'язків між підприємствами, різке зниження обсягів виробництва, неспроможність конкурувати із західними товаровиробниками, низький рівень технологій, висока ступінь зношеності обладнання, невиконання платіжної дисципліни між підприємствами та перед державою. Із застосуванням механізму банкрутства в Україні з'явилася необхідність створення прозорої банківської, податкової, облікової політики, яка була б спроможною контролювати фінансову основу всіх процедур банкрутства. В умовах фінансової й політичної нестабільності діяльність підприємств ускладнюється різними кризовими ситуаціями, результатом яких може стати фінансово-економічна неспроможність або банкрутство, і як наслідок втрата робочих місць і збільшення соціальної напруженості в суспільстві. У зв'язку з цим виникає необхідність розробки моделей, що попереджають банкрутство підприємств, тобто пов'язана з оптимізацією антикризового фінансового управління підприємствами.

Більшість сучасних наукових досліджень з питань механізму банкрутства базуються або лише на процесуальних аспектах проблеми, або являють собою рекомендації щодо застосування законодавства про банкрутство. Процес банкрутства пов'язаний з проведенням низки операцій, що носять економічний характер, а саме економічний і фінансовий аналіз, ведення бухгалтерського обліку. Специфіку ж даних операцій не відображено ні у вітчизняному законодавстві, ні у теоретичних роботах, які присвячено інституту банкрутства. В дипломній роботі зроблено спробу описати основні принципи функціонування обліково-аналітичної системи підприємств на стадії банкрутства, що дозволить на основі вивчення всього розмаїття емпіричного

матеріалу розкрити логіку побудови даних процесів у випадку здійснення ліквідації та санації.

Вивченню проблем організації і методики обліку на підприємствах взагалі, у тому числі і питанням обліку процесів ліквідації і санації, присвячуються праці вітчизняних учених і фахівців з економіки – В.П.Антипенко, О.М.Галенко, В.В.Сопка, С. П. Варгіч, Г. В. Булкот, Ю. Ільницький, В. Йорданов, Г. Корнійчук, І. Воротинцева. Незважаючи на тривалу полеміку, що продовжується серед науковців та практиків, досі не вироблено єдиного підходу щодо систематизації обліково-аналітичних методик під час ліквідації та санації банкрутів і це перешкоджає їх впровадженню у практику українських підприємств. Вагомий внесок у вирішення проблемних питань з банкрутства та антикризового управління зробили вітчизняні вчені: І. Жук, Л. Лігоненко, О. Терещенко, Т. Тесленко та ін. Однак, як і зарубіжні так і вітчизняні методики мають певні недоліки, що ускладнюють їх застосування на підприємствах України.

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є: розробити рекомендації щодо ведення обліку при ліквідації та банкрутстві підприємства.

Основними **завданнями** дипломної роботи є:

- охарактеризувати види банкрутства та основні причини його виникнення;
- описати процедуру визнання підприємства банкрутом та його ліквідації;
- проаналізувати проблеми та перспективи сучасного законодавства про банкрутство в Україні та світі;
- визначити яким чином класифікуються та оцінюються активи при припиненні діяльності;
- охарактеризувати порядок подання та розкриття інформації в разі припинення діяльності;
- дати характеристику обліку інших активів, зобов'язань та капіталу в діяльності, що припиняється;

– провести аналіз виявлення ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства.

Об’єкт дослідження: є фінансово-господарська діяльність Товариство з обмеженою відповідальністю «ПСС Україна».

Предметом дослідження даної дипломної роботи є комплекс теоретичних і практичних питань бухгалтерського обліку і аналізу процесів банкрутства та ліквідації підприємств.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої в роботі мети було використано сукупність наукових методів, що застосовуються у пізнанні соціально-економічних процесів і явищ, а саме: методи наукового узагальнення, порівняння, системності і комплексності, контент-аналізу. Фінансовий аналіз проводився згідно Методичних рекомендацій щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства.

Інформаційною основою дослідження є закони України, постанови Кабінету Міністрів України, інші нормативні акти, інформація статистичних щорічників, наукові статті, періодичні інтернет-видання, результати досліджень світових інформаційно-аналітичних організацій, звітні дані ТОВ «ПСС Україна».

Обсяг та структура дипломної роботи. Дана робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Обсяг основного тексту дипломної роботи складає 95 сторінки, у тому числі 10 таблиць, 2 рисунок та 4 додатків.

ВИСНОВКИ

1) Банкрутство є одним зі способів селекції суб'єктів господарювання та сприяє структурній перебудові економіки, що в свою чергу дає поштовх до поліпшення якості підприємницького масиву та прогресивним макроекономічним зрушенням. Закон визначає банкрутство як визнану арбітражним судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність та задовольнити визнані судом вимоги кредиторів не інакше як через застосування ліквідаційної процедури.

В залежності від причини виникнення розрізняють реальне, технічне фіктивне та навмисне банкрутство.

Передумови банкрутства - це результат взаємодії численних факторів як зовнішнього, так і внутрішнього характеру. До внутрішніх факторів відносять: дефіцит власного оборотного капіталу; низький рівень техніки, технології й організації виробництва; зниження ефективності використання виробничих ресурсів підприємства, створення наднормативних залишків незавершеного будівництва, незавершеного виробництва, виробничих запасів, готової продукції; погана клієнтура підприємства; відсутність збуту; залучення позикових коштів в оборот підприємства на невигідних умовах; швидке і неконтрольоване розширення господарської діяльності. До зовнішніх факторів відносяться: економічні; політичні; посилення міжнародної конкуренції в зв'язку з розвитком науково-технічного прогресу; демографічні; неплатоспроможність пов'язана з недосконалим податковим законодавством.

2) Справи про банкрутство підвідомчі господарським судам і розглядаються ними за місцезнаходженням боржника - юридичної особи. Відповідно до Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», щодо боржника застосовуються такі судові процедури банкрутства: розпорядження майном боржника; мирова угода; санація (відновлення платоспроможності) боржника; ліквідація банкрута.

Якщо у підприємства виявилось недостатньо коштів для розрахунків з кредиторами, то потрібно подати заяву про порушення справи про банкрутство

до господарського суду. Право на таке звернення мають як боржник, так і кредитор.

Після розгляду обставин, суд виносить ухвалу про порушення провадження у справі про банкрутство або про відмову у порушенні такого провадження. Причини відмови регламентовані законодавством про банкрутство.

3) Однією з негативних ознак вітчизняного законодавства про банкрутство є незахищеність кредитора та невідповідність покарання за доведення до банкрутства з його наслідками. Для здійснення реформ треба усунути із чинного законодавства норми, використання яких порушує права та свободи, створює антикредиторську атмосферу в економіці та праві. Перспективними в тенденції розвитку сучасного законодавства про банкрутство є впровадження більш жорсткої кримінальної відповідальності за доведення до банкрутства, а також впровадження дієвих механізмів захисту прав кредиторів в процесі відновлення платоспроможності боржника.

Сучасне законодавство багатьох країн світу розрізняє декілька видів банкрутства та встановлює різну відповідальність за його настання. І хоча воно має свої відмінності, але при настанні стійкої неспроможності за законодавством більшості країн, у тому числі України, суд визнає підприємство-боржника банкрутом, тобто події дається господарсько-правова оцінка.

4) Особливістю в оцінці та обліку необоротних активів в діяльності, що припиняється є те, що:

- активи, які відповідають критеріям, що дозволяють класифікувати їх як утримувані для продажу, оцінюються за меншою з величин – балансовою вартістю чи справедливою вартістю мінус витрати на продаж – амортизація цих активів припиняється; та
- активи, які відповідають критеріям, що дозволяють класифікувати їх як утримувані для продажу, подаються окремо у звіті про фінансовий стан, а результати припиненої діяльності – у звіті про сукупні доходи.

5) Подання та розкриття інформації припиненої діяльності регламентується МСФЗ 5 «Непоточні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність». У разі ліквідації шляхом банкрутства компанії необхідно буде скласти декілька видів балансу підприємства на різні «звітні» дати: фінансовий, проміжний, розрахунковий, перед ліквідаційний та ліквідаційний «нульовий» баланс.

6) Облік інших активів, зобов'язань та капіталу при припиненні діяльності, окрім активів, класифікованих як утримувані для продажу, здійснюється в загальному порядку. Проте, певні особливості обліку активів, зобов'язань та капіталу на стадії ліквідації можна виділити. Перш за все вагомим фактом є порушення принципу доходів і витрат, - витрат виникає значно більше, з'являються непередбачені зобов'язання, а отримання доходів від продажу активів забезпечує погашення цих зобов'язань. Фінансова звітність підприємства-банкрута складається без застосування принципу безперервності. Групування активів підприємства, що припиняють свою діяльність, за оборотністю та зобов'язань за строковістю погашення втрачає доречність, тому що у зв'язку з необхідністю покриття зобов'язань підприємства всі його активи вважаються оборотними, а зобов'язання – короткостроковими.

7) За наслідками проведеного аналізу встановлено, що у ТОВ «ПСС Україна» наявні ознаки втрати платоспроможності та критичної неплатоспроможності (а в 2016 та в 2017 роках – надкритичної неплатоспроможності), що відповідають фінансовому стану потенційного банкрутства. Це пояснюється тим, що станом на останні звітні дати має місце поточна неплатоспроможність, а коефіцієнт покриття і коефіцієнт забезпечення власними засобами наприкінці звітного кварталу менші за їхні нормативні значення.

8) Основна відмінність постліквідаційного аудиту від інших видів аудиту в процедурах відновлення платоспроможності та банкрутства полягає у проведенні перевірки передліквідаційного балансу, складеного за період, коли діяльність підприємства не провадилася, а всі заходи були спрямовані виключно на погашення кредиторської заборгованості. Тому, враховуючи

специфіку процедури ліквідації та орієнтуючись на визначені основні ділянки бухгалтерської роботи у цій процедурі, в дисертації розроблено методіку постліквідаційного аудиту (визначено процедурне забезпечення в розрізі основних сегментів аудиту; запропоновано робочий документ для оформлення результатів оцінки дій ліквідатора; надано рекомендації щодо формування аудиторського звіту).

9) Для забезпечення якості аудиторських послуг, що надаються підприємствам-боржникам (банкрутам) та як наслідок результативності процедур відновлення платоспроможності й банкрутства аудитор повинен мати відповідні компетенції та володіти спеціальними знаннями. У зв'язку з цим було розроблено Програму постійного удосконалення професійних знань аудиторів України за темою «Аудит у процесах відновлення платоспроможності та банкрутства підприємств», яка передбачає підготовку аудиторів за напрямками: теоретико-правові основи процесів відновлення платоспроможності та банкрутства підприємств, бухгалтерський облік і аудит у процесах відновлення платоспроможності та банкрутства підприємств.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>